

KOMPLETTERANDE
KOMMENTARER

till

urvalet av

L A T I N S K P O E S I

till elevers fromma
sammanställda av
Ulf Swedjemark

OLIKA ÖVERSÄTTNINGAR ATT JÄMFÖRA

*Vivamus, mea Lesbia, atque amemus
rumoresque senum severiorum
omnes unius aestimemus assis!
Soles occidere et redire possunt;
nobis cum semel occidit brevis lux,
nox est perpetua una dormienda.*

Catullus, 5, 1 - 6

My sweetest Lesbia, let us live and love;
And, though the sager sort our deeds reprove,
Let us not weigh them. Heaven's great lamps do dive
Into their west, and straight again revive.
But soon as once set is our little light,
Then must we sleep one ever-during night.

Thomas Campion, 1601

Come, my Celia, let us prove,
While we may, the sports of love;
Time will not be ours for ever:
He, at length, our good will sever.

Spend not then his gifts in vain.
Suns that set may rise again:
But if once we lose this light,
'Tis, with us, perpetual night.

Ben Jonson, 1605

I said to her, darling, I said
let's LIVE and
let's LOVE and
what do we care what those old
purveyors of joylessness say?
(they can go to hell, all of them)
the Sun dies every night
in the morning he's there again
you and I, now,
when our briefly tiny light flicks out,
it's night for us, one single
everlasting
Night.

Frank O. Copley, 1957

Låt oss leva, min Lesbia, låt oss älska,
och de knarriga gubbars sura skvaller,
låt oss det till en vitten jämnt värdera!
Solar kunna gå ned och åter uppstå -
oss, när en gång det korta ljuset falnar,
oss finns endast en enda natt att drömma.

Ebbe Linde, 1958

Låt oss leva, min Lesbia, låt oss älska
och all klanken av sedestränga gubbar
som en endaste kopparslant värdera.
Solar kan ju gå ner och återvända,
oss, så snart som vår korta dag har slocknat,
väntar blott en oändlig natt att sova.

Arvid Andréén, 1988

Frågor och uppgifter (efter *Aestimanda* av M. G. Balme och M. S. Warman, 1965):

1. Vilken ton har Catullus' rader? Vilken av ovanstående översättningar återger den bäst?
2. Jämför stilen i översättningarna. Vilken kommer närmast Catullus' dikt? Är Copleys stil en hygglig motsvarighet på modernt språk till Catullus'?
3. Var kommer originalets rytm och versmått bäst till sin rätt?
4. Catullus använder 28 ord, Campion 46, Jonson 52, Copley 64, Linde 45 och Andréén 42. Vilken text säger mest? Är de längre versionerna mer "talande" och stegrar läsarens upplevelse?
5. Hur har Copley ändrat på inledningen? Varför kan han tänkas ha gjort det? Varför skriver han LIVE och LOVE (med stora bokstäver)? Skulle Catullus' dikt bli bättre om man gjorde motsvarande?

Som bakgrund till Ovidius' *Quattuor aetates*

HESIODOS - Ur *Verk och dagar*

- Om du så önskar, ännu en saga jag vill dig förtälja,
väl och förståndigt - må troget du gömma den djupt i ditt hjärta -
huru av samma rot de ha alstrats, gudar och människor.
Höge och evige gudar, som bygga och bo i Olympen,
5 danade först av dödliga människor ett gyllene släkte.
Dessa av Kronos styrdes den tid, då han rådde i himlen,
levde som gudar sitt liv med glada och sorgfria sinnen,
fjärran från mödor och kval; ej känna de åldern sig tynga,
nej, med spänstiga leder, som vore de än i sin ungdom,
10 njuta de yrande festens behag, från plågorna fria.
Sedan de dö som fallna i sömn; ja, allt gott som kan tänkas
blev deras lott; och den näringsalstrande jorden dem bragte
självsådda skördar i ymnig oändlighet; stilla och makligt
skötte de efter behag sina värv och saknade intet,
15 (rika de voro på boskap, och vänner till saliga gudar).
Men sedan livet var lyktat och släktet fått sjunka i graven,
bjöd dem den mäktige Zeus att som vålnader dröja på jorden,
värna som goda demoner de dödliga människor och troget
vaka, att rätten må segra och nesliga gärningar straffas.
20 Höljda i dimmornas töcken de svärma omkring över jorden,
delande ut sina håvor och aktas och äras som kungar.
Men därefter ett andra, ett ringare släkte av silver
skapade mäktige gudar, som bo i den höga Olympen,
icke det gyllene likt i sin skapnad, icke i klokhet.
25 Hundrade år, i skötet av hemmet, hos ömsinta modern
fostrades sonen och klemades bort, blev efter sin ålder;
men när, äntligen fullväxt, till manliga åren han hunnit,
vart hans levnad ej lång, och med många och svåra bekymmer
drogos de ständigt till lön för sin dårskap; sitt trotsiga högmod
30 ej förstodo de alls att hålla i tygeln, och icke de ville
gudarna tjäna, ej heller de heliga ära med offer,
såsom ju sed är och rätt. Men den höge Kroniden ock därför
vredgad dem dolde; ty ej, som sig borde, de dyrkat och ärat
salige gudar, som bygga och bo i den höga Olympen.
35 Men sedan ock det släktet fått lykta sin jordiska vandring,
saliga andra jämväl de blevo, men bo under jorden,
lägre alltså de förra, men hedrade dock liksom dessa.
Åter ett släkte, det tredje, av människor nu danar Kronion,
gör det av koppar och olik i allt det förra av silver.
40 Starkt, obändigt det skapas av ask; och våldsdåd och strider,
krigsgudens larmande lekar, de älska, men bröd de ej åto.
Fruktansvärda de syntes, och hjärtat var kallt och demanthårt.
Väldig var ock deras styrka, och armar, hemska att nalkas,
falla från skuldrorna ned på den stora och kraftiga kroppen.
45 Vapnen de gjort sig av koppar; av koppar de byggt sina hyddor,
jorden med koppar de plöjde, ty järnet, det mörka, var okänt.

HESIODOS - Ur *Verk och dagar* (forts.)

Men då i inbördes kamp omsider de dödat varandra,
 stego de ned till kölden och mörkret hos rysliga Hades.
 Namnlösa kommo de dit; från ett liv i det strålande solljus
 50 döden, den svarta, dem tog, fast fruktansvärda de syntes.
 Men då till slut det släktet också hade sjunkit i graven,
 skapade Zeus, Kroniden, på näringsalstrande jorden
 ännu ett släkte, ett fjärde, av ädlare art än det förra,
 hjältar av gudars stam, halvgudar nämnde dem ofta
 55 forntidens män, där de dvaldes på jordens oändliga yta.
 Dessa fördärvades ock i den ödande slaktningens tummel,
 somliga föllo i Kadmos' land vid sjuportade Thebe,
 då om Oidipus' välde de stredo, men andra förgingo,
 när som på skeppen de styrde sin kos över blånande djupen
 60 hän emot Troja att kämpa om fagerlockig furstinna,
 där de nåddes av döden, som hjältarna höljde i mörker.
 Dessa har himmelens fader, den höge Kronion, förlänat,
 fjärran från salige gudar, en fristad med ordnade seder
 borta vid jordens rand; och Kronos de äga till konung.
 65 Där de sin boning ha fäst, och där de på saligas öar
 leva de sorgfritt, lugnt vid det djupa och böljande havet.
 Lyckliga hjältarna känna sig där; tre gånger om året
 bördiga jorden dem bjuder på frukter så söta som honung.
 Hade blott ej mig beskärts i den femte åldern att leva,
 70 utan i stället jag förr hade dött eller fötts i den nästa!
 Detta vårt släkte är skapat av järn, och varken om dagen
 bliva de fria från vända och kval, ej heller om natten.
 Onda de äro; och hårt skola gudarna straffa de arma.
 Dock är det onda hos dem ock blandat en smula med godhet.
 75 Säkert skall ock Kronion en dag det släktet förgöra,
 när vid födelsen ren kring tinningen silverhår glänsa.
 Fadern ej mera är blid mot sin son, ej sonen mot fadern,
 gäst ej huld mot den värd han gästar, ej vän eller broder
 kommer den hjärtliga kärlek till del, som de fordom ha njutit.
 80 Snart de förakta väl ock gråhårade fadern och modern,
 smäda dem kanske med skymfande ord - förblindade dårar,
 utan försyn eller vördnad för gudar -; och aldrig de löna
 åldrande fader och moder den vård som de fått i sin ungdom.
 Nävrätt gäller som lag; den ene vill plundra den andre.
 85 Ej den som sanningen älskar man gynnar, ej heller den god är,
 nej, missdådaren, skurken, den ära de högt, och han gynnas,
 ty all känsla av blygsel och heder har flyktat från världen.
 Nidingen kränker den ädles rykte med dikter och påfund,
 styrker därpå med falskelig ed de lögner han utspritt.
 90 Tätt i de plågade mänskornas spår sig avunden smyger,
 skadeglad, grinig och blickande snett på allt och alla.
 Men till Olympens höjd från den hundramilade jorden
 skola med härliga kropparna höljda i skimrande mantlar
 Hederskänslan och Blygseln från mänskorna fly till de höga,
 95 saliga gudar, men kvar åt de dödlige lämna de endast
 sorg och bekymmer; ack, hjälp mot det onda ej skymtar i fjärran.

Översättning av Elof Hellquist (1932)

OVIDIUS - Ordlista till *Quattuor aetates*

- 1 **aureus** a 3 gyllene, av guld
sero sevi satum 3 så, plantera - Märk! 1: *sero* uppvisar dolt presensreduplikation, som skall kännetecknas av *i*: **siso* blir genom rhotacism *siro* och med *i* framför *r* som enligt § 5, 2 a övergår till *e* slutligen *sero*. - Märk! 2: *i* presensstammens former sammanfaller detta verb med *sero serui sertum* 3 fläta, vira.
aetas -atis f (tids)ålder
vindex -icis m hämnare, bestraffare; *vindice nullo* abl. abs. 'utan (att det fanns) någon bestraffare' (här i betydelsen 'rättsskipande myndighet')
- 2 **sponte sua** 'frivilligt, självmant' **fides -ei** f tro(het)
colo colui cultum 3 odla; dyrka, iakttaga, följa
- 3 **poena -ae** f straff; i plur. böter (Obs! frasen *poenas dare* ge böter = straffas.)
metus -us m fruktan (här: fruktan för straff) **minor** dep 1 hota
figo fixi fixum 3 fästa, sätta/spika fast; *fixo aere* = *in fixo aere*
- 4 **aes aeris** n koppar, brons; här: koppartavla (som förr sattes upp på en offentlig byggnad och på vilken t.ex. en lagtext var inristad)
supplex -icis a 1 bönfällande (jfr *supplikant*)
turba -ae f folkhop (syftar här på den anklagade och hans släktingar som samlades inför rätta)
- 5 **os oris** n mun; ansikte, anletsdrag (skilj härifrån *os ossis* n ben[knota])
tutus a 3 trygg, säker
- 6 **nondum** ännu icke **caedo cecidi caesum** 3 fälla; *caesa ... pinus descenderat montibus suis* 'pinjen hade fällts och gått ner från sina berg'
peregrinus a 3 främmande (härav via tyska *pilgrim* 'en som reser till det främmande - men heliga! - landet')
orbis -is m ring, cirkel, hjul; *orbis [terrarum]* 'ländernas krets, värld'
- 7 **liquidus** a 3 flytande
- 8 **mortales -ium** mpl de dödliga (i poesi vanligt i stället för *homines*)
praeter prep. m. ack. utom **litus -oris** n strand
no[ve]rant av **nosco novi notum** 3 lära känna; i perf. känna till
- 9 **praeceps -cipitis** a 1 brant, tvärt stupande
cingo cinxi cinctum 3 omge **fossa -ae** f vallgrav
- 10 **tuba -ae** f trumpet, basun (ett rakt instrument!) *directi/flexi aeris* (gen. qualitatis) 'av rak/böjd koppar' **cornu -us** n horn
- 11 **galea -ae** f hjälm **ensis -is** m svärd (poetiskt i stället för *gladius -ii* m varav vi på omvägar fått det i äldre svensk diktning förekommande *glav* eller *glaven*)
usus -us m bruk; behov
- 12 **mollis** a 2 mjuk, vek; behaglig **securus** a 3 trygg, säker
perago -egi -actum 3 genomleva, leva i/under
otium -ii n frihet från arbete, lugn, ro, fred (*otia* poetisk plur.)
- 13 **ipsa ... per se** 'helt av sig själv' bestämn. t. *tellus*, liksom *immunis*, *intacta*, *saucia*
immunis a 2 befriad från skatt, ej tributskyldig (bildat till *munus -eris* n gåva [som man är skyldig att lämna], skatt)
rastrum -i n hacka (med två el. flera klor), grep

OVIDIUS - Ordlista till *Quattuor aetates*

- 14 **saucius** a 3 sårad **vomer -eris** n plog **tellus -úris** (Obs!) f jord
- 15 **contentus** a 3 nöjd, belåten (med ngt *alqa re - cibus creatis*) - Obs! homografen *contentus* a 3 spänd; energisk **nullo cogente** abl. abs. 'utan att någon tvingade den'
cogo coegi -actum 3 samla; tvinga
- 16 **arbutus** a 3 arbutus- (arbutus, ett i Medelhavsområdet växande, ständigt grönt, 3 - 4 m. högt träd med ätliga frukter, som påminner om slånbär)
fetus -us m foster, avkomma; frukt **montanus** a 3 bergs-
fragum -i n smultron **legebant** här i verbets ursprungliga betydelse 'plockade'
- 17 **cornum -i** n kornellbär (här torde avses frukterna av körsbärskornell)
durus a 3 hård; här: taggig
haereo haesi haesum 2 sitta fast
morum -i n eg. mullbär; (på grund av yttre likhet även) björnbär, hallon
rubetum -i n björnbärs-/hallonsnår
- 18 **quae** - korrelatet sist: *glandes* **decido -cidi** - 3 falla ner
patulus a 3 öppen, vidsträckt, yvig **arbor -oris** f (Obs! betoning och genus) träd; Jupiters träd är eken **glans glandis** f ollon (sydliga arter av ek har välsmakande, ätliga ollon)
- 19 **placidus** a 3 behaglig; *placidi* bestämn. t. *zephyri*
tepeo -ui 2 vara ljum **aura -ae** f (vind)fläkt - Obs! risk finns för förväxling av former av aura med former av dels *aurum -i* n ('guld'), dels *auris -is* f ('öra')
- 20 **mulceo mulsi mulsum** 2 smeka **zephyrus -i** m (poet.) västanvind (vårvind)
semen -inis n frö (jfr t.ex. *seminarium* 'plantskola')
- 21 **frux frugis** f frukt; oftast i plur. markens frukt(er); gröda **inaratus** a 3 oplöjd
- 22 **nec renovatus** 'och utan att (förnyas=) ligga i träda'
gravidus a 3 tung **caneo -ui** - 2 stå/vara vit(glänsande); *canebat* må ej förväxlas med *canebat* (av *cano cecini cantum* 3 sjunga) **arista -ae** f ax
- 23 **lac lactis** n mjölk **ibant** 'rann'
- 24 **flavus** a 3 gul **viridis** a 2 grön **stillo** 1 droppa **ilex -icis** f (järn)ek
mel mellis n honung (honungen troddes vara en sorts dagg på växter)
- 25 **postquam** efter det att, sedan (*postquam* följs vanligen av perf. ind., sällan av pluskvamperf. eller, som här, av imperf. - *erat* 'hade kommit')
Saturno misso abl. abs. 'sedan Saturnus (skickats=) störtats ner'
tenebrosus a 3 mörk, skuggrik **Tartara -orum** npl (namn på dödsriket)
- 26 **mundus -i** m jord, värld, universum
sub-eo -ii -itum -ire eg. gå in under/i; här synonymt med *succedo -cessi - cessum* 3 (rad 37): komma i stället, efterträda; i mer ursprunglig betydelse i rad 33; *subiit* med långt *i* före personändelsen t kan uppfattas antingen som en arkaism eller som exempel på metrisk förlängning (= en kort stavelse kan av verstekniska skäl få ersätta en lång)
argenteus a 3 av silver, silver- **proles -is** f telning, avkomma; släkte
- 27 **deterior** a 2 (komparativ) sämre **pretiosus** a 3 dyrbar, värdefull **aere** - rad 10
- 28 **contraho -traxi -tractum** 3 dra samman; förkorta
- 29 **aestus -us** m hetta; het sommar **inaequalis** a 2 ojämn; ostadig
- 30 **quattuor spatiis exegit annum** 'indelade året i fyra tidsperioder (årstider)'

OVIDIUS - Ordlista till *Quattuor aetates*

- 31 **tum primum** 'nu först' **siccus** a 3 torr; *siccis aer ... conduit* 'luften brändes av torr hetta och blev vitglödande' **aer aeris** m (grek. lån) luft
fervor -oris m kokande hetta; glöd (*fervoribus* poet. plur.) **uro ussi ustum** 3 bränna
- 32 **candesco candui** - 3 bli vit
glacies -iei f is; *ventis glacies* etc 'istappar som blivit stela av vindar hängde ner [från träd och tak]' **astringo -strinxi -strictum** 3 dra åt; få att stelna (frysa)
pendeo pependi - 2 hänga ner (intrans.); skilj härifrån *pendo pependi pensum* 3 hänga upp (trans.)
- 33 **subiere** = *subierunt* 'tog sin tillflykt till, sökte skydd i' **antrum -i** n grotta
- 34 **densus** a 3 tät **frutex -icis** m busksnår **vincio vinxi vinctum** 4 binda; fjättra, fängsla
cortex -icis m (i poesi ibland f) bark; här: bast
virga -ae f kvist (jfr franska *virgule* 'komma[tecken]')
- 35 **Cerealis** a 2 Ceres- (jordbrukets gudinna) **sulcus -i** m (plog)fåra
- 36 **obruo -rui -rutum** 3 täcka, skotta över; mylla ner **iugum -i** n ok
gemo -ui -itum 3 sucka, stöna; böla, råma **iuvencus -i** m ungtjur, stut
- 37 **a(h)eneus** a 3 av koppar/brons
- 38 **saevus** a 3 grym
ingenium -ii n medfött anlag, skaplynne, sinne **horridus** a 3 hemsk
promptus a 3 beredd, benägen
- 39 **sceleratus** a 3 brottslig **ultimus** a 3 (superlativ) sist, ytterst; *ultima <proles>*
- 40 **protinus** adv. raka vägen, rakt in
irrumpo -rupi -ruptum 3 bryta, tränga, rusa in (subjekt är *omne nefas* 'all slags orätt/brottslighet') **vena -ae** f åder, ådra **aevum -i** n tidsålder
- 41 **fugere** = *fugerunt* (av *fugio fugi fugitum* 3 fly) **pudor -oris** m blygsel, skam(känsla)
- 42 **In quorum** (rel. anknytn.) **locum** 'I deras ställe' **fraus fraudis** f bedräglighet, bedrägeri
-que ... -que poetiskt i stället för *et ... et* **dolus -i** m list; plur. listiga knep
- 43 **insidiae -arum** fpl bakhåll; intrig(er) **amor habendi** 'habegär'
- 44 **velum -i** n segel; *vela dabat ventis* 'hissade segel för vindarna' - subj. härtill *navita* i nästa rad
adhuc adv. hittills **illos** syftar på *ventis*
- 45 **navita -ae** m (osynkoperad, äldre form för *nauta*) sjöman
quaeque = *et quae*; korrelerat är *carinae* sist i nästa rad
- 46 **fluctus -us** m våg **insulto** 1 hoppa, stampa, dansa (på ngt *alci rei*) [klassiskt normalt bara figurligt 'trampa på' = 'håna'; jfr eng. *insult*] **carina -ae** f köl
- 47 **communem** bestämn. t. *humum* (rad 48); *communem prius humum* 'den jord som förr var gemensam' **ceu** såsom
- 48 **cautus** a 3 försiktig (eg. perf. part. t. *caveo cavi cautum* 2 akta sig)
signo 1 beteckna; märka ut **limes -itis** m gräns(linje), rågång
ensor -oris m (lant)mätare

OVIDIUS - Ordlista till *Quattuor aetates*

- 49 **tantum** adv. blott, bara **seges -etis** f säd, gröda, skörd
alimentum -i n föda, födoämne
debita 'tillbörlig, rimlig' (av *debeo -ui -itum* 2 vara skyldig)
- 50 **posco poposci** - 3 begära, avkräva - Obs! med både person- och sakobjekt i ackusativ; konstruktionen här i passivum med "personen" (*dives humus*) som subjekt och sakobjektet i ackusativ är poetisk; se § 85, s. 114 överst
itum est in 'man gick in i' **viscera -um** npl inälvor; inre
- 51 **quasque = et quas**; korrelerat i nästa rad: *opes*
recondo -didi -ditum 3 gömma undan; subjekt 'den' (= jorden)
admoveo -movi -motum 2 föra, flytta till (med dativ som svar på vart)
- 52 **effodio -fodi -fossus** 3 gräva upp, fram
opes -um fpl tillgångar, rikedom(ar); trupper - i sing. bara i ack. o. abl. *opem, ope*: hjälp; makt
irritamentum -i n retningsmedel, lockelse (*malorum* 'till ont'); *irr. mal.* apposition till *opes*
- 53 **nocens** a 1 skadlig (av *noceo -ui - 2 skada*)
- 54 **prod-eo -ii -itum -ire** gå, komma fram (förväxlingsrisk: *pro-do -didi -ditum* 3 lämna fram, ut; förråda) **bellum** 'Kriget' (personifierat)
utroque 'med hjälp av bådadera' (av *uterque utraque utrumque* båda)
- 55 **sanguineus** a 3 blodig
crepito 1 skrälla, skramla (intensivum till *crepo crepui crepitum* 1 [!] - jfr krevera)
concutio -cussi -cussum 3 slå samman; *crepitantia conc. arma* 'slår (ihop de skrällande vapnen=) vapnen mot varandra så att de skräller'
- 56 **vivitur ex** 'man lever av' **raptum -i** n rov, plundring
hospes -itis m och f gäst(vän); värd (i latin ett ord för den spegelvända relation som råder mellan värd och gäst) **tutus <est> ab** '<är> säker för'
- 57 **socer socri** el. poet. **soceri** m svärfar; **socrus -us** f svärmor
gener generi m svärson, måg **fratrum gratia** 'brödrakärlek'
- 58 **immineo - - 2** hota; trakta efter (m. dat.) **exitium -ii** n utgång; död
coniu(n)x -iu(n)gis m och f make, maka
- 59 **luridus** a 3 askgrå **terribilis** a 2 fruktansvärd, hemsk, ruskig
misceo miscui mixtum 2 blanda (till)
aconitum -i n stormhatt (här om det gift som bereddades av denna mycket ståtliga men ytterst giftiga blomma som med sina blå blommor lyser upp svenska trädgårdar och förvildad även skogsmarker) **noverca -ae** f styvmor
- 60 **ante diem** 'i förtid' **patrius** a 3 faderlig, fader(n)s
inquiero -quisivi -quisitum 3 söka ta reda på **annos** 'levnadsår'
- 61 **iaceo -ui - 2** ligga (sjuk, död, slagen)
pietas -atis f hänsyn, respekt (för både gudar och människor)
virgo ... Astraea (rad 62) 'jungfru Astraea' = Dike, rättvisans gudinna, dotter till titanen Astraeus **caedes -is** f mord, blodbad
madeo -ui - 2 vara fuktig, drypa; caede madentes terras 'länderna som dryper av blod'
- 62 **ultima caelestum** 'som den sista av (de himmelska=) gudarna'

Ytterligare bakgrund till Ovidius' *Quattuor aetates*

P. VERGILII Maronis *Bucolicorum ECLOGA IV*

- Sicelides Musae, paulo maiora canamus!
 Non omnes arbusta iuvant humilesque myricae;
 si canimus silvas, silvae sint consule dignae.
 Ultima Cumaei venit iam carminis aetas;
 5 magnus ab integro saeculorum nascitur ordo.
 Iam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna;
 iam nova progenies caelo demittitur alto.
 Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
 desinet ac toto surget gens aurea mundo,
 10 casta fave Lucina: tuus iam regnat
 Teque adeo decus hoc aevi, te consule inibit,
 Polio, et incipient magni procedere menses.
 Te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri,
 irrita perpetua solvent formidine terras.
 15 Ille dum vitam accipiet divisque videbit
 permixtos heroas, et ipse videbitur illis,
 pacatumque reget patriis virtutibus orbem.
 At tibi prima, puer, nullo munuscula cultu
 errantes hederas passim cum baccharum tellus
 20 mixtaque ridenti colocasia fundet acantho.
 Ipsae lacte domum referent distenta capellae
 ubera, nec magnos metuent armenta leones.
 Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores.
 Occidet et serpens, et fallax herba veneni
 25 occidet; Assyrium vulgo nascetur amomum.
 At simul heroum laudes et facta parentis
 iam legere et quae sit poteris cognoscere virtus,
 molli paulatim flavescet campus arista,
 incultisque rubens pendebit sentibus uva,
 30 et durae quercus sudabunt roscida mella.
 Pauca tamen suberunt priscae vestigia fraudis,
 quae tentare Thetis ratibus, quae cingere muris
 oppida, quae iubeant telluri infindere sulcos.
 Alter erit tum Tiphys, et altera quae vehat Argo
 35 delectos heroas; erunt etiam altera bella,
 atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.
 Hinc, ubi iam firmata virum te fecerit aetas,
 cedet et ipse mari vector, nec nautica pinus
 mutabit merces: omnis feret omnia tellus.
 40 Non rastros patietur humus, non vinea falcem;
 robustus quoque iam tauris iuga solvet arator;
 nec varios discet mentiri lana colores,
 ipse sed in pratis aries iam suave rubenti
 murice, iam croceo mutabit vellera luto;
 45 sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.

Låten oss sjunga, siciliska muser, mäktiga sånger!
 Dunge och låg tamarisk ej alla passande äro;
 skogarna värdiga konsuln må vara, om skogar besjungas.
 Cumaespådoms sista era ren är nu kommen;
 utsträckt och långt ifrån början födas epokenas kretslopp.
 Jungfrun och kung Saturnus rike vända nu åter;
 himlasända från ovan komma nu ättlingar nya.
 Kyska Lucina, vare du huld! - Din Apollo nu härskar.-
 Huld emot gossen, som födes: ty släktet av järn skall förtvina
 Apollo tack vare honom, och gyllene släktet sig resa från jorden.
 Gyllene tiden skall komma, när du bliver konsul,
 Polio; härliga månader skola då taga sin början.
 Ledarn blir du, och om några spår av vår brottslighet kvarstå,
 intiga skola de länderna lösa från ständiga skrällen.
 Han med ett gudarnas liv skall begåvas och skåda heroer
 samman med gudar, och själv skall han skådas ibland deras skara.
 Styra han skall med fädernedygder fredliga jorden.
 Gosse, utan att odlas marken dig rikligt skall giva
 första små gåvor: näckros blandad med leende björnklo,
 vida villande murgrön tillsammans med fingerborgsblomman.
 Getterna skola då bära till stävan mjölkstinna juvren
 självmant, och hjordarna lejonen stora ej skola rädas.
 Vaggan för dig av sig själv med ljuvliga blommor sig smyckar.
 Dö skall ormen, dö skall bedrägliga, giftiga örten;
 vida ikring skall assyrisk balsam växa och spira.
 När om frejdade dåd av heroer och fädernas bragder
 läsa du kan och dig lära, vad som är manligt och sedligt,
 då skall fältet småningom gulna av mjuknande axet;
 rodnande druvan skall hänga från ovårdad törnesnårsbuske;
 knotiga ekar utsveetas honung, som daggen har givit.
 Kvar skola dock några spår av äldre bedräglighet finnas,
 vilka oss bjuder att fresta Thetis med flottor, och städer
 muromgärda och plogen i marken att tvinga.
 Då skall en annan Tiphys finnas, på nytt kommer Argo
 utvalda hjältar att bära; nya krig skola uppstå.
 Återigen skall den store Achilles skickas till Troja.
 Därpå, så snart som stadgad ålder en man av dig skapat,
 sjömannen också skall falla, och pinjen, som seglar på böljan
 byter ej ut sina varor: marken allting skall bära.
 Mullen hackan, vinstocken kniven ej skola tåla;
 Lantlige plöjarn jämväl nu från tjurarna oken skall lossa;
 ullen ej heller sig lär att i oäkta färger förbytas:
 gumsen skall själv uppå ängen ändra på lockarna, än med
 ljuvligen rodnande purpur, än med saffranets guldfärg;
 självmant charlakansfärgen skall kläda betande lammen.

P. VERGILII Maronis Bucolicorum ECLOGA IV (forts.)

- “Talia saecula” suis dixerunt “currite” fusis
concordes stabili fatorum numine Parcae.
Aggredere o magnos (aderit iam tempus) honores,
cara deum suboles, magnum Iovis incrementum.
- 50 Aspice convexo nutantem pondere mundum
terrasque tractusque maris caelumque profundum:
aspice, venturo laetantur ut omnia saeclo!
O mihi tum longae maneant pars ultima vitae,
spiritus et quantum sat erit tua dicere facta,
- 55 non me carminibus vincat nec Thracius Orpheus,
nec Linus, huic mater quamvis atque huic pater adsit,
Orphei Calliopeia, Lino formosus Apollo.
Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet,
Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.
- 60 Incipe, parve puer, risu cognoscere matrem;
matri longa decem tulerunt fastidia menses.
Incipe, parve puer: cui non risere parentes,
nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

“Spinnen nu genom så härliga tider” till sländorna sina
Parcerna sade, om orubbligt öde ense de trenne.
Hedersämbetena höga bekläd - snart tiden är inne,
älskade ättling av gudar, Iuppiters mäktige telning.
Se nu på världen, som vacklande nickar med buktiga tyngden!
Länderna, havets strömmar och djupnande himlen betrakta!
Se, huru hela världen sig gläder åt kommande tiden!
Måtte nu bara kvarstå för mig en långvarig levnad,
snille och allt som behövs för att om dina gärningar dikta,
då mig i diktning ej trakiske Orpheus och Linus besegra,
även om modern hjälper den ene och fadern den andre,
Calliopeia sin Orpheus, den sköne Apollo sin Linus.
Tävlar ock Pan med mig och bedömer Arkadien kampen,
skall han sig säga besegrad - fastän Arkadien dömer.
Börja nu, lille gosse att modern med skratt lära känna;
tio månader modern ju bringat långvarig leda.
Börja nu, lille gosse: ty den som föräldrar ej le mot,
gudar ej hedra med middag eller gudinnor med famntag.

Översättning: Ulf Swedjemark (1958)

HORATIUS - Några korta data

Quintus Horatius Flaccus föddes 65 f.Kr. i Venusia, en liten landsortsstad nere i sydöstra Italien. Hans pappa var mycket driftig och lyckades så småningom skrapa ihop en liten förmögenhet, som han satsade på sin ende son: för till Rom och satte Horatius i skola hos den bäste läraren och skickade honom senare till universitetet i Athen. Men pappan var en frigiven slav, ett faktum av vikt eftersom Horatius genom denna sin sociala bakgrund under normala samhällsförhållanden aldrig skulle kunna komma någonvart. Men det var en kaotisk tid han levde under med inbördeskrig och politiska mord, av vilka det mest omvälvande för romarriket - och för Horatius - var det på Caesar den 15 mars 44 f.Kr. Då befann sig Horatius i Athen, och dit kom så småningom en av de drivande krafterna bakom attentatet, den högt ansedde Brutus. I den upp- och nervända situation som nu rådde kom denne med ett onormalt erbjudande till den frigivne slavens pojke: att bli officer i den armé som skulle föra kampen vidare mot bl.a. Caesars adoptivson Octavianus (för eftervärlden mer känd under hedersnamnet Augustus). Vilka ljusa, aldrig anade framtidsplaner och -förhoppningar öppnade sig inte då för Horatius!

Men dessa krossades lika hastigt då Brutus och Cassius led nederlag på slagfältet. Visserligen utfärdade segrarna amnesti så att Horatius kunde återvända till Rom, men där fann han sig utblottad eftersom hans fadersarv hade konfiskerats. Och plötsligt hade han, när han var några och tjugo år gammal, ingenting att hoppas på längre. För att söka göra sig kvitt sitt missmod började han skriva dikter. I en av dessa sina ungdomsdikter (*Epod* 16) är han hänsynslöst pessimistisk till följd av alla inbördeskrig och deklarerar att Rom är en av gudarna förbannad stad som invånarna bör utvandra från.

Som varje latinsk diktare följde han grekiska förebilder. Hans alster kom att

uppmärksammas av en stormrik och politiskt mycket inflytelserik mecenat, vars namn gett just detta ord: Maecenas. Av denne fick Horatius efter några år en lantgård en bit bort från Rom i Tibur - nu Tivoli - på sabinskt område. Så fick han en tryggad ekonomi utan att för den skull komma i någon sorts beroendeställning till Maecenas. Därtill tycks de båda ha varit alltför förståndiga.

Horatius hade visserligen, som nyss nämnts, i ungdomen deltagit i den militära kampen mot Augustus, men för den skull var han inte blind för att förhållandena gradvis stabiliserades under Augustus' regim och framför allt att det faktiskt äntligen blev fred.

Till en del var det kanske också Maecenas' förtjänst att Horatius inte bara accepterade den politiska förändringen utan också i sin diktning kom att verka för den. Maecenas hade sett till att Horatius och Augustus lärde känna varandra, och kejsaren kom till den grad att uppskatta skalden att han ville ha honom som sin privatsekreterare - en häpnadsväckande position för en son till en frigiven slav. Men detta betydde inte att Horatius på något sätt tillhörde eller hade välkomnats i den romerska societeten, den gamla ämbetsmannaadeln. Hur som helst: Horatius var mån om sin självständighet och tackade nej till Augustus' erbjudande. Dessutom tyckte han inte om att leva i den bullriga, stressiga storstaden; han älskade lantlivet. Det är därför helt naturligt att han har berättat den sedelärande fabeln om stadsrätten och lanträtten (*Satir* II, 6).

Horatius' produktion består av lyriska dikter och kåserier på hexameter (satirerna och epistlarna): *Epoder* (skrivna mellan år 41 och 30), *Satirer* - *Sermones* på latin - del I mellan 41 och 35, del II mellan 35 och 30), *Oden* eller *Carmina* I-III utgivna år 23, *Epistlar* (I c:a år 20), *Carmen saeculare* år 17, *Oden/Carmina* IV år

14 eller senare liksom *Epistlar* II (med *De arte poetica*).

Bara en eller annan månad efter det att Maecenas dött avled Horatius (27/11 år 8 f.Kr.) och begravdes, på Augustus' befallning, bredvid sin vän och beskyddare på Eskvilinen.

ORDLISTA till HORATIUS

I, 4 (*Carmina*) Det är vår! Gläds och lev nu!

- 1 **solvo solvi solutum** 3 lösa; här: tina upp; **acris hiems** 'den stränga vintern';
grata vice veris 'genom vårens välkomna (växling=) återkomst';
Favonius -ii m västan(vind)
- 2 **trahunt** här: 'drar ner [till havet]'; **siccus** a 3 torr **machina -ae** här: vinsch **carina -ae** f köl
- 3 **stabulum -i** n stall, ladugård; **pecus pecoris** n boskap
arator -oris m plöjare, bonde; **ignis -is** m [§ 17 B a)] eld
- 4 **pratium -i** n äng; canus a 3 vit(glänsande); **albico** 1 vara/stå vit; **pruina -ae** f (rim)frost
- 5 **Cythereus** a 3 ("kytherisk"); översatt här: 'på Kythere' (Kythere var en av de öar som gjorde anspråk på att vara Venus' födelseplats; enligt myten skulle hon ha stigit upp ur havets skum);
chorus -i m ringdans; **ducit** 'anför, leder';
imminente luna (abl. abs.) 'i månens sken' (eg. 'då månen hänger [därovan]')
- 6 **iunctae Nymphis** 'förenade med nymferna'; **decens** a 1 täck, behagfull
- 7 **alternus** a 3 omväxlande; **quatio quassavi** (men i sammansättningar **-cussi**) **quassum** 3 (få att) skaka, stampa; *alterno terram quatiunt pede* 'stampar (marken med omväxlande fot=) rytmen i marken';
graves 'arbetstygda'; **Cyclops -opis** m cyklop (som tänktes vara arbetare åt smideskonstens gud Vulcanus)
- 8 **viso visi** - 3 besöka; **officina -ae** f verkstad
- 9 **decet -uit** - 2 oper. det anstår, höves, är passande; **viridis -e** a 2 grön **nitidus** a 3 glänsande, här: oljeglänsande (vid fester hade man väldoftande olja i håret och pryddes hjässan med en blomsterkrans); **impedio** 4 omvira; **myrtus -i/-us** f myrten (ständigt grön; helgad åt Venus; myrtenkrona kan än idag bäras av en brud)
- 11 **et = etiam**; **Faunus -i** m - se lexikon! **immolo** 1 offra; **lucus -i** m lund, vi
- 12 **seu/sive...seu/sive** vare sig...eller; **poscat agna/malit haedo <immolari>** 'begär/föredrar (att det skall offras med) ett lamm/en killing
- 13 **pallidus** a 3 blek; **aequus** a 3 jämn; rättvis, opartisk; **aequo pede pulsat** 'sparkar rättvist på';
taberna -ae f koja
- 14 **turris -is** f torn; här synekdoke för 'palats'; **Sestius** - diktens adressat och sannolikt den Sestius som var utsedd till konsul för år 23 f. Kr.
- 15 **vitae summa brevis** 'livets korthet'; **inchoo (inchoo)** 1 börja;
longam spem inchoare 'göra upp långtgående framtidsplaner'
- 16 **iam** (vid futurum) snart; **premo pressi pressum** 3 pressa, trycka; här: överväldiga;
nox fabulaeque Manes (hendiadys § 206, 3) 'manernas sägennatt' (*Manes -ium* mpl de underjordiska makterna [både om avlidna och om gudar])
- 17 **exilis -e** a 2 torftig, fattig - genom denna bestämning till *domus Plutonia* uppkommer ett oxymoron (eg. 'tillspetsad dumhet', en sorts paradox);
Plutonium a 3 (adj. bildat till namnet på dödsrikets gud, *Pluto -onis* m, ett grekiskt ord med betydelsen 'rik'; översatt till latin *Di[ve]s pater*);
quo rel. el. interrog. adv. dit, vart; här rel. anknytn. **simul** (poetiskt i st. f. *simulatque/simulac*) så snart som **mea[ve]ris** av **meo** 1 (poet.) komma, bege sig
- 18 **regnum vini** eg. 'vinets kungadöme' (vid kalas utsågs genom lottning en *rex bibendi*, 'dryckeskonung', som skulle bestämma vilket vin man skulle dricka, hur mycket vatten det skulleblandas med och vilka bägare som skulle användas - vid skålande skulle alltid bägaren tömmas); **sortiere = sortieris** av **sortior** dep 4 få på sin lott, lotta till sig;
talus -i m tärning (eg. fotknöl, som tärningar gjordes av)
- 19 **tener -era -erum** späd, finlemmad; **Lycidan** (grek. ack. av mansnamnet *Lycidas*); **miror** dep 1 undra över; beundra **quo** 'för vilken'; **caleo -ui** - 2 vara het, vara eld och lågor **iuventus -utis** f ynglingaskara; **iuv. omnis** 'alla ynglingar'
- 20 **tepeo -ui** - 2 vara ljum, vara svag för

EVERT TAUBE

Eko

Sjung, eko, sjung ur min lyra
 en sång från de fjärran Sabiner,
 en om kaskader som yra
 kring vinfält och tempelruiner
 där herdarna spela för fåren
 i skuggan sin vårmadrigal,
 och bönderna lovsjunga våren
 från kullar och vattudal!
 Sjung, eko, sjung ur min lyra
 en sång från de fjärran Sabiner!

Så klinga de bönders tenorer:
 här odla vi kullar och dalar
 åt mäktiga stolta signorer
 som sova i gyllene salar.
 Vi skrupna, vi krokna med åren,
 men sjunga med djupare glöd
 Horatius' visor om våren,
 om kärlek, om dans, om död!
 Så klinga de bönders tenorer:
 här odla vi kullar och dalar.

Känn, vinterns kyla förjagas
 av solen och västliga vindar!
 All rimfrost flyr när det dagas -
 nu öppnas fällor och grindar!
 Nu trivs inte bonden vid härden
 och fiskarens soltorra slup
 den sjösätts, och böljorna bär den
 på nytt över blånande djup!
 Känn, vinterns kyla förjagas
 av solen och västliga vindar!

Nu drömmes kärlekens drömmar!
 Cythére med gracerna lockar
 till dans där månljuset strömmar
 på ängen, i nymfernas flockar,
 men Faunus går tyst genom lunden
 och rökmoln med hotande färg
 slår opp, ur den glödande grunden,
 kring höga vulkaniska berg.
 Nu drömmes kärlekens drömmar!
 Cythére med gracerna lockar.

Nu slaktas lammet som hoppar
 så lustigt och glatt i det gröna!
 Med vårens friskaste knoppar
 vi myrtenkransen försköna.
 Bekransade gå vi till festen
 i skuggan av lövträdens skrud!
 Den främste - osynlige - gästen
 är herdens och lammets gud.
 Nu slaktas lammet som hoppar
 så lustigt och glatt i det gröna!

Och döden vankar och vankar!
 Han går till palats och till nästen.
 På portar, på luckor han bankar,
 den gulbleka, kusliga gästen.
 Vad batar dig hoppfulla drömmar,
 du rikeman, präktig och stor.
 Från älskog, från vinet som strömmar
 han tar dig när du minst tror!
 Och döden vankar och vankar!
 Han går till palats och till nästen.

De bönder slöt sina visor
 och kvällen kom stilla till dalen
 och tysta gick mörka sabinskor
 att lyssna till näktergalen.
 Men högt över Anios kaskader
 stod kvällssolens återsken
 på tempel, på vita arkader,
 med hälsning från Athén.
 De bönder slöt sina visor
 och kvällen kom stilla till dalen.

Sjung, eko, sjung ur min lyra
 som tonar bland Sjösala tallar,
 dit jublande sångfåglar styra
 sin hemfärd, när våren dem kallar!
 När fåglarna flytt, och det kvällas
 i trollens och jättarnas land -
 sjung, eviga genljud av Hellas!
 Sjung, eko från Anios strand!
 Sjung, eko, sjung ur min lyra
 som tonar bland Sjösala tallar!

(Blå anemoner. Dikter om kärleken. 1970)

ORDLISTA till HORATIUS

I, 5 (*Carmina*) Det bedrägliga skenet. - En kärleksdikt?

Några inledande anmärkningar:

Detta är den Horatiusdikt som nog är den mest älskade - i varje fall har den lockat fram en häpnadsväckande mängd översättningar: mellan åren 1600 och 1918 tillkom 451 versioner på 26 olika språk (enligt West, *Reading Horace*). Dikten har en underfundig humor och åtminstone på ett ställe i början en självvironisk touche som blir uppenbar om man vet något om Horatius' utseende: kejsar Augustus lär i ett brev till skaldevännen ha sagt ungefär: "Du är inte särskilt lång men i gengäld har du volym." Och Horatius själv säger i en av sina *Epistulae* (I, 4, 15 f.):

Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,

cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

(Mig skall du finna skinande fet och kroppsligen välgödd,

när åt en gris, som är märkt "Epikuros' hjord", du vill skratta.)

För att poängen i dikten (i den sista stofen) skall vara begriplig för en modern läsare, måste han känna till vad som menas med en votiv-gåva. Detta var en gåva som en människa lovat en gudom s.a.s. i utbyte mot att bli hjälpt i en mer eller mindre akut eller besvärlig situation, t.ex. vid sjukdom eller i sjönöd. Gåvans dyrbarhet skulle stå i proportion till betalningsförmågan. Den som inte hade det särskilt gott ställt kunde nöja sig med att i gudomens tempel sätta upp en enkel tavla med en bild som åtminstone antydde vad människan varit med om.

- 1 **Quis gracilis puer** 'Vad är det för en smärt yngling som'
- 2 **perfusus** (av *perfun-do -fudi -fusum* 3) övergjutet **liquidis odoribus** 'med flytande väldoft' **urgeo ursi** - 2 (ett prosaiskt ord) ansätta; här snarast 'hängla med'
- 3 **sub** prep. m. abl. under; i skydd av - (m. ack. in under, [nedifrån och] upp mot) **antrum -i** n grotta
- 4 **flavus** a 3 (guld)gul, (röd)gul, blond **reli-go** 1 antingen 'sätta upp' eller 'lösa upp' **coma -ae** f hår; lövverk
- 5 **simplex munditiis** 'enkel i din prydnad' **heu** ack **quotiens** hur ofta; så ofta som **fides -ei** f tro(het), trovärdighet; kredit
- 6 **muto** 1 byta, (för)ändra **fleo** 2 (be)gråta **asper -era -erum** a sträv, ojämn; här: upprörd (om vatten)
- 7 **aequor -oris** n (havs)yta (här poet. plur.)
- 8 **emiror** dep 1 förundra sig över; *emir. aequ. aspera* 'förundra sig över att havsytan blir upprörd' **insolens** a 1 oerfaren; 'oerfaren som han är'
- 9 **qui ... aurea** 'han som nu njuter av dig och tror dig god som guld'; (*fruor usus sum* dep 3 njuta av + abl. [*te*] **credulus** a 3 lättrogen)
- 10 **qui <te> semper vacuam <fore> sperat** **vacuus** a 3 tom; ledig
- 11 **nescius** a 3 ovetande, okunnig (om ngt *alcis rei*) **aura -ae** f vind(fläkt)
- 12 **fallax -acis** a 1 bedräglig **Miseri, quibus** 'Stackars de för vilka'
- 13 **intentatus** a 3 oprövad **niteo -ui** - 2 glänsa, stråla **Me** först i ny mening starkt betonat, något som kan återges med 'För min del', 'Vad mig beträffar'
- 14 **paries -ietis** m vägg; *sacer paries* 'en (helig vägg=) tempelvägg' **indico** 1 omtala, visa **uvidus** a 3 våt, blöt
- 15 **suspendo -pendi -pensum** 3 hänga upp [här: på tork] **potens** a 1 mäktig

ORDLISTA till HORATIUS

I, 11 (*Carmina*) "Carpe diem!"

- 1 **ne quaesieris** (= *quaesiveris*) och **nec...temptaris** (rad 3 = *temptaveris*): prohibitiva konjunktiver § 121, II, 2; **quaero quaesivi quaesitum** 3 söka; fråga efter **nefas** oböjl. n orätt; underförstå *est*
- 2 **Leuconoë** (grekiskt kvinnonamn; diktens adressat, eljest okänd)
Babylonius a 3 babylonisk (här ung. synonymt med 'astrologisk')
- 3 **tempto** 1 pröva, försöka; anfalla **numerus -i** m siffra, tal, beräkning
ut här: hur mycket, (i utrop) så mycket **quidquid erit** 'vad som än händer'
patior passus sum dep 3 lida, tåla, tillåta
- 4 **seu...seu** vare sig...eller **tribuit Iuppiter**: subj. och pred. för båda *seu*-satserna; **tribuo -ui -utum** 3 tilldela, ge **<hanc hiemem> ultimam** 'denna vinter som den sista'
- 5 **oppono -posui -positum** 3 sätta emot, i vägen; **oppositis pumicibus** (av *pumex -icis* m pimpsten; urgröpt sten, klippa) 'mot urgröpta klippors bröstvärn'
debilito 1 försvaga, göra kraflös; här: få att slå sig trött, låta bryta sig
- 6 **sapio [-ivi/ii/ui]** - 3 vara klok; ha smak, förstånd, omdöme **liquo** 1 göra flytande; här: sila, filtrera, klara **spatio brevi** etc. 'till en kort tidrymd skall du beskära dina långtgående förhoppningar'
- 7 **fugerit** fut. exactum i huvudsats, kan här översättas ordagrant 'skall ha flytt'
invidus a 3 avundsjuk
- 8 **aetas -atis** f tid; ålder **carpo carpsi carptum** 3 plocka (t.ex. frukter)
quam + superlativ: så ... som möjligt **credulus** a 3 lättrogen (+ dat. *postero <diei>*);
quam minime etc. 'lita så lite som möjligt på den kommande'

I, 13 (*Carmina*) Lydia, Telephus är ingenting att lita på!

- 2 **cervix -icis** f hals, nacke **roseus** a 3 rosig **cereus** a 3 vaxvit
- 3 **bracchium -ii** n arm **vae** 've, då'
- 4 **ferveo ferbui/fervui** - 2 sjuda, koka **bilis -is** f galla; vrede **tumeo -ui** - 2 vara svullen, svälla; *fervens tumet* 'kokar över' **iecur -oris** (eller *iecinoris*) n lever (det organ där gallan produceras och därför uppfattades som vredens centrum)
- 6 **certa sede** 'på sin (bestämda=) vanliga plats' **humor -oris** m vätska; tår
gena -ae f kind
- 7 **furtim** adv. förstulet, i smyg **labor lapsus sum** dep 3 glida (ner), halka
arguo -ui - 3 klart visa, avslöja
- 8 **quam** (interrog. adv.) hur **lentus** a 3 trög, långsam, smygande
penitus adv. innerst inne **macero** 1 försvaga, plåga
- 9 **uror** 'jag (förbränns=) förtärs (av denna eld)' **candidus** a 3 (bländ)vit
- 10 **turpo** 1 fördärva, vanställa **humerus -i** m axel, skuldra **immodicus** a 3 (som blivit) omåttlig, måttlös (+ abl. *mero* 'på grund av...') **merum -i** n (outspätt) vin
- 11 **rixa -ae** f gräl, bråk *puer = Telephus* **furens** 'rasande, galen [av kärlek]'
- 12 'med tänderna intryckt ett skvallrande (*memorem*) märke på dina läppar'
- 13 **Non** (här i st.f. *ne*) hör till *speres*: 'Nej, du skall inte hoppas'
- 14 *speres* styr en ack.m.inf. *laedentem* ('att han som skadar') *<fore> perpetuum*
- 15 **laedo -si -sum** 3 slå, skada **osculum -i** n (liten mun) kyss; här: läpp
- 16 **quinta pars** (det femte grundämnet, elementet) kvintessens, det finaste
nectar -aris n nektar, gudadryck, -balsam **imbuo -ui -utum** 3 fukta
- 17 **ter et amplius** 'trefalt och än mer'
- 18 **irruptus** a 3 (hapax legomenon) oupplösligt **copula -ae** f band
- 19 **divulsus amor** (förbytt particip § 137) 'brytning i kärleken' (*divulsus* av *divello -velli/-vulsi -vulsum* 3 slita sönder)
querimonia -ae f klagan; misshällighet; (*div.*) *malis quer.* 'på grund av bittra misshälligheter'
- 20 **suprema citius die** 'förrän den sista dagen' **solvere solvi solutum** 3 lösa, skilja (åt)

ORDLISTA till HORATIUS

I, 37 (*Carmina*) Triumph! Cleopatra är besegrad!

Anslaget till dikten kommer från Horatius' favorit bland de grekiska förebilderna, Alkaios, som levde omkr. 600 f.Kr. på Lesbos (där man talade äolisk dialekt). Så här utbrister denne i ett bevarat fragment, endast två rader långt, som handlar om envåldshärskaren (tyrannen) på Lesbos:

Νῦν χρή μεθύσθην καί τινα πρὸς βίαν

πώνην, ἐπειδὴ κάθανε Μυρσίλος.

(Nu måste var man supa och dricka skål

på skål, för nu är Myrsilos borta - död!)

- 1 **bibo bibi** - 3 dricka, supa **est bibendum, pulsanda <est> tellus, tempus erat**: tre modala uttryck, som strider mot verkligheten, d.v.s. är irreala; här skiljer sig svenska och latin åt - i svenska markerar vi, med imperfekt för nutid och pluskvamperfekt för dåtid, att det sagda ej överensstämmer med verkligheten ("Nu borde man dricka", "nu hade det varit tid"), i latin anges däremot att möjligheten, skyldigheten m.m. faktiskt föreligger och använder presens indikativ för nutid och imperfekt/perfekt indikativ för dåtid; till dessa tre satser får underförstås en villkorsbisats, t.ex. "om senaten hade fattat beslut om allmänt firande" (något som den alltså icke gjort)
- 2 **pulsare tellurem** (stampa jorden=) dansa **Saliaris -e** a 2 sali(ari)sk (salierna var en grupp präster som var kända bl.a. för sina luxuösa festmåltider - *dapes -um* fpl)
- 3 **pulvinar -aris** n gudabädd, hyende (ett sorts mjukt "liggunderlag" som breddes ut på ett altare för guden att ligga på)
- 4 **sodalis -is** m kamrat; dryckesbroder; broder = medlem i religiöst sällskap
Obs! Efter den första strofens anrop till romarna utgörs dikten i övrigt av en enda lång, slingrande mening, ett porträtt av drottning Cleopatra; det sista ordet *triumpho*, påminner om ropet *io triumpho* vid segerfester.
- 5 **antehac** (läses tvåstavigt *anthac*) tidigare **depromo -prompsi -promptum** 3 ta fram/ner **Caecubum [vinum]** caecuber(vin) (i st.f. dagens champagne)
- 6 **cella -ae** f (vin)källare **avitus** a 3 fäderneärvd **dum** 'så länge som'
- 7 **regina** subj., **parabat** pred. med två ack.- resp. dat.-objekt: *dementes ruinas Capitolio* och (*et* som mot bruket här står placerat som *-que*) *funus imperio*
demens a 1 vansinnig (för tanken är det uppenbart att om *ruinas* är *dementes* så måste även den vållande vara *demens* - hypallage) **ruina -ae** f sammanstörtande, fall (betydelsen 'nedstörtad byggnad' först i medeltida latin)
- 8 **funus -eris** n begravning
- 9 **contaminatus** a 3 (be)fläckad, besudlad (*contam.* hör till *grege*) **cum** 'tillsammans med'
- grex gregis** m hjord, skara **turpis -e** a 2 neslig
- 10 **morbus -i** m sjukdom; här: abnormitet - med syftning på kastrater (eller eunucker) som fanns vid det egyptiska hovet; *morbo* bestämn. till *contaminato* 'präglad av abnormitet'
- quidlibet** vad som helst (obj. till *sperare*)
impotens a 1 här: vanmäktig (bestämn. till *regina*)
- 11 **fortuna dulci** 'av ljuv lycka' (kan syfta på Cleopatras förbindelse med Marcus Antonius, som efter att först ha gjort gemensam sak med Octavianus mot Caesar-mördarna sedan blev dennes främste konkurrent om makten)
- 12 **ebrius** a 3 (prosaiskt) drucken, rusig **minuo -ui -utum** 3 minska, dämpa
furor -oris m raseri, vansinne
- 13 **vix una sospes** (i st.f. *servata*) **navis ab ignibus** (jfr § 137) 'det [faktum] att knappt (vix) ett enda fartyg räddades undan lågorna' (subj. till *minuit*) - syftar på det avgörande sjöslaget vid Actium år 31 f.Kr. då Antonius förlorade så gott som hela sin flotta men - tvärtemot Horatius' ord - Cleopatra kom undan med 60 skepp; hon svek kanske sin älskare när hon lät sina fartyg segla undan just som slaget börjat; Octavianus' seger vid Actium inleder en ny epok i romarrikets historia: kejsartiden

ORDLISTA till HORATIUS

I, 37 (*Carmina*) - fortsättning

- 14 **mentem** 'henne(s) sinne' **lymphatus** fuktad, berusad
Mareotico <**vino**> (ett egyptiskt vin)
- 15 **redegit** (av *redigo* 3) 'försatte' vartill *mentem* är obj. och *Caesar* subj.
- 16 **Caesar** = **Octavianus**, som också fick Caesars familjenamn när denne adopterade honom
ab Italia volantem (participet rättande sig efter ett underförstått *eam* som obj. till *adurgens*)
'henne då hon flög från Italien' - lite oegentligt eftersom Cleopatra aldrig kommit till Italien
men väl haft det som mål
- 17 **remus** -i m åra **adurgeo** -ursi - 2 ansätta, sätta efter **accipiter** -tris m hök, falk
velut liksom, såsom - översätts före *accipiter*; underförstå lämplig form av *adurgeo*
- 18 **mollis** -e a 2 mjuk, vek(lig); skygg, feg **columba** -ae f duva (personkarakteristikerna
"hökar" och "duvor" har, som synes, gamla anor!)
lepus léporis (Obs betoningen!) m och f hare (må ej förväxlas med *lepos* -óris m finess,
elegans, humor[istisk förmåga]) **citus** a 3 snabb
- 19 **venator** -oris m jägare **campus** -i m fält **nivalis** -e a 2 snöig
- 20 **Haemonia** -ae f (ett landskap i nordöstra Grekland, mer känt under namnet Thessalien)
dare catenis 'ge åt bojorna=' slå i bojor'
- 21 **fatalis** -e a 2 ödesdiger **monstrum** avser Cleopatra; därför logiskt *quae*
generosus a 3 ädel
- 22 **per-eo** -ii -itum -ire omkomma, dö **quaero quaesivi quaesitum** 3 söka; fråga (efter)
muliebriter adv. på kvinnors vis
- 23 **expavesco** -pavi - 3 bäva (för ngt alqd) **ensis** -is m (poetiskt) svärd, glav(en) (Cleopatra lär
ha försökt att begå självmord med ett svärd men hindrats av närstående)
latentes oras 'dolda kuster' (som alltså inte hörde till romerskt sjövälde - enligt Plutarchos
skall dock Cleopatra ha försökt att över näset vid Suez föra fartyg till Röda havet, men
araber skulle ha satt eld på dessa)
- 24 **reparavit** (ett prosaiskt handelsord; eg. 'skaffade sig genom utbyte') här: 'uppsökte'
- 25 **audeo ausus sum** halvdep 2 våga **et** = **etiam** (liksom i nästa rad)
iaceo -ui - 2 ligga sjuk, fallen, i ruiner **viso visi** - 3 (be)se; besöka
regia [**domus**] kungapalats
- 26 **vultu sereno** 'med klar blick' (vad vore här motsatsen till "klar"?)
fortis (poetiskt här med infinitiv [*tractare*]) **asperas serpentes** 'farliga ormar'
- 27 **tracto** 1 handskas med (Horatius syftar förstås på att Cleopatra tog livet av sig genom att
låta en orm bita sig) **ater atra atrum** a svart (här om giftets verkan på kroppsfärgen)
- 28 **combibo** -bibi - 3 (eg. deltaga i dryckeslag) insupa **venenum** -i n gift
- 29 **deliberata morte** (abl. abs.) **ferocior** 'trotsigare sedan hon bestämt sig för döden'
- 30 **saavis Liburnis** (dat.) **invidens** 'hon missunnade de grymma liburner-skeppen' (liburner-
skepp var snabba, lättmanövrerade tvåroddare; det var med hjälp av sådana som Octavianus
fått Antonius' åtta- eller tioroddare ur stridbart skick) **scilicet** kantänka, nämligen
- 31 **privata deduci** 'att låta sig föras berövad sin krona'; *privo* 1 beröva
(*privatus* 'berövad <sina medborgerliga rättigheter>') **superbus** a 3 övermodig; överdådig
(hör till *triumpho*) - Octavianus hade planerat att, traditionsenligt, i sitt triumftåg visa upp de
besegrades ledare Cleopatra men fick nu nöja sig med att på en vagn ha en bild av henne
(med en huggorm om halsen)
- 32 **humilis** -e a 2 som håller sig vid marken (*humus*), oansenlig, tarvlig - lägg märke till den
konstfulla ordställningen där kontrasterna står intill varandra: *superbo* - *non humilis*

ORDLISTA till HORATIUS

II, 3 (*Carmina*) Lev i förvisning att du skall dö!

- 1 **aequus** a 3 jämn; opartisk; *aequam* predikativ bestämning till *mentem*: 'i jämvikt'
memento imperativ till *memini* 'kom ihåg' **rebus in arduis** 'i hårda tider/i motgång'
- 2 **secus** (adv. komparativ) annorlunda **in bonis <rebus>** 'i medgång'
- 3 **insolens** a 1 ovanlig; här: måttlös **tempero** 1 eg. blanda (i rätta proportioner); bruka med måtta; tygla; hålla borta från
- 4 **moriture** vok. av fut. part. till *morior mortuus sum* dep 3 'du som (ändå) skall dö'
Dellius -ii - diktens adressat, en rik och kvick politisk opportunist med intresse för historieskrivning; varför Horatius tillägnat honom denna dikt, är inte närmare känt
- 5 **maestus** a 3 ledsen, sorgsen **vivo vixi victum** 3 leva
- 6 **remotus** a 3 avlägsen **gramen -inis** n gräsmatta
per dies festos 'under ideliga festdagar'
- 7 **reclinatus** (perf. part. av *reclino* 1) tillbakalutad, utsträckt
beo 1 lyckliggöra; här reflexivt: *te bea<ve>ris*
- 8 **interiore nota** 'med en (längre in [i källaren] förvarad, d.v.s.) äldre årgång'
Falernum -i n falernervin
- 9 **quo** rel. el. interrog. adv. dit, vart; här: varför **alba populus** 'silverpoppel'
- 10 **umbram hospitem consociare ramis** 'bilda en gästvänlig/inbjudande skugga med sina grenar'
- 11 **quid** här (som ofta): varför **obliquus** a 3 slingrande
laboro 1 arbeta, anstränga sig; vara ivrig
- 12 **lympa fugax** 'det snabbt ilande vattnet' **trepido** 1 darra, spritta; porla (fram)
rivus -i m flod(bädd)
- 13 **huc ... ferre iube** 'befall att föra hit' **unguentum -i** n (väldoftande) olja
nimum breves flores amoenae rosae 'den väna (*amoenae*) rosens alltför (*nimum*) kortlivade blommor'
- 15 **dum** så länge som **res** här: 'din ekonomi' **aetas** 'din ålder'
soror -oris f syster; *sorum trium* ('de tre systrarnas') syftar på ödesgudinnorna (moirerna eller parcerna) som tänktes göra en människas livstråd: Clotho spann, Lachesis mätte ut och Átropos ('Den oundvikliga') klippte av
- 16 **filum -i** n tråd **patiuntur** 'tillåter <det>' - I denna strof illustreras två gånger det som kallats "de växande ledens lag": vid uppräknings finns en stark (allmänmänsklig) tendens att låta det sista ledet vara det tyngsta och ordrikaste; så även en gång i nästa strof
- 17 **cedo cessi cessum** 3 (med separativ abl.) gå ifrån, lämna **coëmo -ëmi -ëmptum** 3 sammanköpa, köpa i större antal **saltus -us** m skog(smark); bete(smark); (lant)gods **domo** 'ditt palats' [i Rom]
- 18 **lavo lavi lautum** 1 (poet. även 3; i sammansättn. -**luo** 3) tvätta, bada, skölja
- 19 **cedes** 'ja, du skall lämna detta' **exstruo -struxi -structum** 3 stapla
- 20 **potior** dep 4 (+ abl.) bemäktiga sig, sätta sig/vara i besittning av
heres -edis m arvinge; här 'arvsjägare' med syftning på unga män som flitigt uppvaktade äldre, barnlösa, rika romare...
- 21 Meningsens uppbyggnad: **ni<hi>l interest, dives-ne, natus ab prisco Inacho, an pauper ... moreris** (för båda leden gemensamt predikat)
-ne ... an huruvida/om ... eller **priscus** a 3 for, urgammal **natus** här 'härstammande'
Inachus -i m (stamfader för det argiviska konungahuset)
- 22 **ni<hi>l** här negation: 'inte' **interest** ops. det spelar roll
infima de gente 'av lägsta börd'
- 23 **sub divo** 'under (det himmelska=) himlen' **moror** dep 1 dröja, vistas
- 24 **victima - Orci** '<du är i alla fall> ett offer för den (icke misskundsamme=) obarmhärtige Orcus' - **miseror** dep 1 beklaga, ömka; (= *misereor miseritus sum* dep 2) hysa medlidande med **Orcus -i** m underjorden; = Pluto

ORDLISTA till HORATIUS

II, 3 (*Carmina*) (forts.)

- 25 **eodem** adv. till samma ställe **cogo co-egi -actum** 3 samla; tvinga
 26 ordna: (**omnium**) **sors versatur [in urna] serius ocus exitura urna et impositura nos cumbae in aeternum exilium versor** 1 vistas; här: skakas om [i ödets lotturna]
serius ocus komp. adv. förr eller senare
 27 **sors sortis** f lott; här sing. i st. f. plur. (lottning var ett vanligt förfaringssätt för att utvälja en person) **exitura urna** fut. part. (med som brukligt final betydelse) av *exeo -ii -itum -ire* 'för att falla ut ur urnan'
 28 **exsilium -ii** n landsflykt **impono -posui -positum** 3 här: föra ombord (på ngt *alci rei*)
cumba/cymba -ae f båt; här (som ofta): (Karons) färja

II, 10 (*Carmina*) Den gyllene medelvägens evangelium

En liten inledning: I denna dikt predikas i den ena sentens-artade formuleringen efter den andra filosofiskt inspirerade tankar, främst Aristoteles' och hans s.k. peripatetiska skolas idé om dygden såsom något mitt emellan "för mycket" och "för litet". (Redan omkr. 600 f.Kr. sade Solon, en av Greklands sju vise, "Μηδὲν λίαν" ['Ingenting för mycket', = 'Lagom är bäst'].) Men influens finns också från stoicismen enligt vilken endast den vise kunde vara lycklig, eftersom bara han visste vad som var riktigt. En återklang finner man även från Epikuros, som givit rekommendationen "Λάθε βιώσας" ('Lev i det fördolda').

- 1 **rectius** eg. riktigare - men se inledningen! **Licinius -ii** m (diktens adressat kan ha varit en som, när han var konsul år 23 f.Kr., konspirerade mot Augustus och avslöjad blev avrättad)
neque urgendo ... neque nimium premendo 'genom att varken envist hålla till ute på ... eller gå alltför nära' (eller friare: 'om du varken ... eller ...') **altum <mare>**
 2 **procella -ae** f stormby
 3 **cautus** a 3 rädd, ängslig **horresco horrui** - 3 bli stel (av skräck för); söka undvika
 4 **litus -oris** n strand, kust **iniquus** a 3 ojäm
 5 **quisquis** allm. rel.-pron. var och en som
 6 **tutus** a 3 trygg, säker **careo -ui** - 2 (+ abl.) slippa, undgå
obsoletus a 3 sliten, bortglömd; förfallen
 7 **sordes -ium** fpl smuts, lort; förnedring **obsoletum tectum** 'ruckel'; (*tectum -i* n tak; hus)
invidendus (avundsvärd=) som väcker avund
 8 **sobrius** a 3 nykter; förständig **aula -ae** f öppen gård; palats
 9 **agito** 1 skaka 10 **celsus** a 3 hög **casus -us** m fall
 11 **decido -cidi** - 3 falla ner **turris -is** f torn **ferio ici ictum** 4 slå (ner i), träffa
summos montes - se § 104; vilken tolkning är här rimligast?
 12 **fulgur -uris** n blixtnedfall
 13 Meningsbyggnad: **bene praeparatum pectus** (subj.) **sperat <in> infestis <rebus> (alteram sortem), metuit <in> secundis <rebus> alteram sortem**
(res) infestae (= *adversae*) motgång, olycka **metuo -ui** - 3 frukta
(res) secundae medgång
 14 **alteram** ('andra' d.v.s.) 'motsatta' **sors sortis** f lott; öde
 15 **pectus -oris** n bröst **informis -e** a 2 som ej har (vacker) form; ful **reducit** 'låter komma'
 16 **idem** - se § 111 (gäller även *idem* i rad 22)
 17 **summoveo -movi -motum** 2 flytta undan, ta bort **olim** adv. fordom; en gång; (i poesi även) en gång i framtiden, framgent
 18 **quondam** adv. en gång; någon gång, ibland **cithara -ae** f cittra; här: lyra
taceo -ui -itum 2 tåga
 19 **suscito** 1 väcka **arcus -us** m båge 20 **tendo tendi tentum** 3 spänna
 21 **res angustae** trångmål **animosus** a 3 behjärtad, modig
 22 **sapienter idem contrahe** 'du skall dessutom <göra> klokt <i att> (dra samman=) reva'
 23 **ventus secundus** förlig vind 24 **turgidus** a 3 svällande, som sväller **velum -i** n segel

ORDLISTA till HORATIUS

II, 16 (*Carmina*) Hur når man harmoni med andra och med sig själv?

Variationer över ett centralt tema hos Epikuros som hävdade att *ataraxi*, djupaste och innerligaste harmoni, var den högsta lyckan och därmed livets mål.

- 1 **otium -ii** n (uppenbarligen ett mycket viktigt ord i dikten och omöjligt att återge med ett enda svenskt ord som har motsvarande nyanser som i latin) ledighet; fritid; lugn (yttre = både 'stiltje' och 'fred'; inre = 'frid') **divos** = deos rogo 1 be om (med både person- och sakobjekt i ack.) **patens** a 1 öppen (patent är en "öppen", d.v.s. offentlig, skrivelse)
- 2 **pre[he]nsus** (perf. part. av *pre[he]ndo* 3) 'den som överraskats' (subj. t. *rogat*) **Aegaeum <mare>** egeiska havet **simul** så snart som **nubes -is** f moln
- 3 **condo -didi -ditum** 3 gömma, dölja **certa** 'vägvisande' **fulgeo fulsi fulsum** 2 lysa
- 4 **sidus -eris** n stjärna
- 5 **bello furiosa** Thrace 'det krigsgalna Thrakien' (30 - 27 f.Kr. krig mellan Rom och Thrakien; enligt myten var landskapet krigsguden Mars' hemtrakter)
- 6 **Medi pharetra decori** 'de kogerprydda mederna' (*Medi* står i st. f. *Parthi*, det folk som var Roms egentliga konkurrent om makten i östra Medelhavet, ung. nuvarande Iran)
- 7 **Grosphus** som Horatius tillägnat denna dikt var, såsom framgår av den näst sista strofen och kanske antyds här i den andra, en mycket rik storgodsägare
(**otium**) **non venale** '(ett lugn) som inte kan köpas' **gemma -ae** f ädelsten
- 9 **gaza -ae** f skattkammare **consularis -e** a 2 konsuls
- 10 **summoveo movi -motum** 2 föra undan, skingra, få bukt med
lictor -oris m liktor (skydds- och hedersvakt för de högsta ämbetsmännen; skulle bl.a. se till att inga folksamlingar eller upplopp hindrade ämbetsmannen på hans väg genom Rom)
tumultus -us m (häftig) oro; upplopp
- 11 **mentis** - Obs! hur skickligt Horatius åstadkommer en överraskningseffekt genom placeringen av denna bestämning till *tumultus* **curas** 'bekymren' (här metaforiska "fladdermöss")
circum laqueata tecta 'runt kassett-taken'
- 13 - 16: 'Den lever gott av lite, för vilken ett fäderneärvt saltkar står och skiner på ett skrangligt bord och från vilken varken risktagande eller lumpet vinstbegär jagar bort den behagliga sömnen.'
- 17 **quid** 'varför' **brevi aevo** (abl. abs.) 'fastän (livs)tiden är så kort'
fortes (predikativt attribut [§ 61,2] återges ofta bäst med adv.) 'energiskt'
iaculor dep 1 eg. kasta spjut; här: sikta mot, sträva efter
- 18 **terras calentes alio sole** 'länder som värms av en annan sol'
- 19 **Patriae** (gen.) **quis exsul** ... (fritt:) 'Finns det någon som kommit undan från sitt fädernesland och som ...'
- 21 - 24: 'Det skadliga Bekymret äntrar kopparbeslagna krigsfartyg och lämnar ej ryttar-skvadronerna, snabbare än hjortarna och molnskockande Östan.' (Denna strof antages vara en s.k. interpolation, d.v.s. ett senare tillägg av en annan hand.)
- 25 **laetus in praesens animus** (§ 204, 1, icke § 204, 7) 'den (själ) som är glad åt nuet'
quod ultra est 'det som ligger bortanför' (obj. till *curare*)
- 26 **amara** (subst. adj. npl) 'det bittra' **lentus** a 3 stillsam, mild
- 27 **tempero** 1 blanda (i rätta proportioner); dämpa, mildra
ab omni parte (§ 101, 4) 'i varje del/till alla delar'
- 29 **aufero abstuli ablatum auferre** föra, rycka bort **clarus** a 3 berömd, frejdad
citus a 3 snabb; här: bråd
- 30 **Tithonus -i** - bror till kung Priamos av Troja, gift med morgonrodnadens gudinna Aurora (grek. Eos) som bett Zeus att ge Tithonus evigt liv men glömt att samtidigt be om evig ungdom för honom; därför krympte han med åren och blev till sist en gräshoppa
senectus -tutis f ålderdom
- 31 **fors(it)an** kanske **quod tibi nega<ve>rit** - obj. till *porriget*
- 32 **porrigo -rexi -rectum** 3 räcka fram, erbjuda, ge

ORDLISTA till HORATIUS

II, 16 (*Carmina*) (forts.)

- 33 **Te, (tibi, te)** och **mihi** (rad 37) - placerade först i var sin sats, starkt betonade och kontrasterande **greges centum Siculaeque vaccae** (§ 206, 3) 'hundra hjordar med siciliska kor' **circum-mugio** 4 (onomatopoetiskt) råma runtomkring
- 34 **tollo sustuli sublatum** 3 lyfta (upp/bort); **hinnitus -us** m gnäggning; *hinnitum tollere* 'hälsa med en gnäggning'
- 35 **aptus** a 3 lämpad, lämplig (för ngt *alci rei*) **quadriga -ae** f fyrspann **equa -ae** f sto **bis** (räkneadv.) två gånger
- 36 **murex -icis** m purpur(snäcka) **tingo tinxi tinctum** 3 färga
- 37 **vestio** 4 kläda **lana -ae** f ull; ylle(tyg) - I den sista satsen är *Parca non mendax* subj. och *dedit* pred., vartill tre ack.-obj.: *rura, tenuem spiritum Graiae Camenae* och inf. *spernere* (med obj. *malignum vulgus*) **rus ruris** n (i plur. end. belagt *rura*) land, teg
- 38 **spiritus -us** m andedräkt; ande/a; här 'fläkt' **Graius** a 3 = *Graecus* **tenuis -e** a 2 fin(lemmad), stillsam, svag **Camena -ae** f (vanl plur.) - ursprungligen namn på italiska källnymfer, senare identifierade med grekernas musor
- 39 **Parca** - se komm. till II, 3, 15 *sorum* **mendax -acis** a 1 lögnaktig
- 40 **sperno spreui spretum** 3 förakta; Obs! för att undvika symmetrifelet, som uppstår genom samordningen av substantiv och infinitiv, bör *spernere* översättas med 'förmågan att förakta' **vulgus -i** n (Obs!) folk, den stora massan, gemene man

III, 9 (*Carmina*) En växelsång mellan Horatius och Lydia (jfr I, 13)

- 1 **donec** så länge som **gratus** a 3 kär, omtyckt, behaglig
- 2 **potior** 'mer gynnad' eller 'hellre' (hör till *iuvenis*) **brachia cervici dare** lägga armarna om halsen
- 4 **vigeo -ui** - 2 vara vid god vigör; leva lycklig **beatior Persarum rege** (ett antikt talesätt, alltså ingen originell jämförelse)
- 5 **alia <flamma/femina>** 'för någon annan'
- 6 **ardeo arsi arsum** 2 brinna; vara eld och lågor **esse post alqm** stå tillbaka för ngn
- 7 **Lydia multi nominis** (gen. qualitatis) 'jag, den namnkunniga Lydia,'
- 8 **Romana Ilia** 'än den romerska trojanskan' (d.v.s. Rhea Silvia, dotterdotter till trojanen Aeneas, mor till Romulus och Remus)
- 9 **Thressus** a 3 thrakisk, från Thrakien **regit** 'styr/behärskar'
- 10 **docta dulces modos** 'lärd/kunnig i ljuva rytmer' (*doceo* är ett av få verb som står med två ack.obj.; att sakobj. kvarstår vid passiv konstruktion är poetiskt; jfr § 85) **citharae** (gen.) **sciens** 'skicklig på cittra' (om pres. part. betecknar en mer stadigvarande egenskap och då är mer adjektiv än verb, står det med genitiv i st.f. ack.obj.)
- 11 **metuo -ui** - 3 frukta (+ *ne*-sats); dra sig för (+ inf.)
- 12 **parco peperci/parsi parsurus** 3 skona (+ dat.) **animae** 'min älskling' **superstiti** 'så att hon överlever <mig>' (av *superstes -stis* a 1 överlevande)
- 13 **torreo torrui tostum** 2 bränna, sveda **fax facis** f fackla; här: kärleksglöd **mutuus** a 3 ömsesidig, inbördes lika, lika stor
- 14 'Calais, son till Ornytos från Thuri'
- 17 **Quid si** 'Nå, men om' **priscus** a 3 forn, gammal **Venus Véneris** f - se § 207, 1
- 18 **diductos** (perf. part. av *diduco* 3) 'de åtskilda' (= Horatius och Lydia) **aëneo iugo cogere** föra samman under kopparoket (d.v.s. på modernare språk motsvarande 'länka samman med en gyllene boja')
- 19 **excutio -cussi -cussum** 3 jaga bort
- 20 **reicio -ieci -iectum** 3 förskjuta **pateo -ui** - 2 stå öppen **ianua -ae** f dörr
- 21 **sidus -eris** n stjärna
- 22 **levis -e** a 2 lätt (= ej tung) **cortex -icis** m kork **improbis** a 3 opålitlig
- 23 **iracundus** a 3 snar till vrede **Hadria -ae** m (Obs!) Adriatiska havet
- 24 **ob-eo -ii -itum -ire** möta; möta [sin sista dag] = dö **libens** 'gärna'